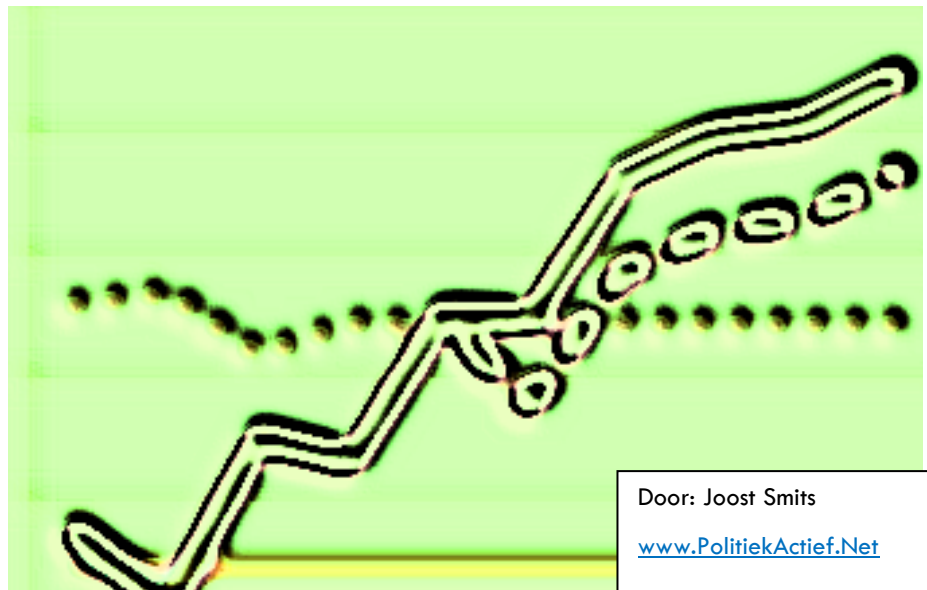

DE VRAAG VAN 100.000

9-2-2013

Schulden in grote en kleine gemeenten

** De "passende schaal" voor gemeenten, gelet op gemeenteschulden, is niet 100.000, zoals in het regeerakkoord staat*

** Beter is om gemeenten kleiner dan 40.000 en groter dan 100.000 te handhaven, en de rest op te splitsen of samen te voegen.*

OVER DE AUTEUR

Joost Smits is bestuurskundige en software-ontwikkelaar. Na een student-assistentschap over public choice geïnteresseerd geraakt in lokale politiek. Politiek actief sinds 1989, schaduwfractie, deelraadslid in Hillegersberg-Schiebroek, deelgemeentelijk wethouder. Sinds 2000 blogger op PolitiekActief.Net, waarbij het minder gaat om "dat vind ik ervan" dan om "wist u dat". Gewoond en gewerkt in Brussel, en gewerkt voor Europese stedennetwerken. Nu bezig met promotieonderzoek aan de Universiteit Twente naar de geografische spreiding van verkiezingen.

jsmits@prize.nl

j.h.f.smits@utwente.nl

www.prize.nl

www.PolitiekActief.Net

De Vraag van 100.000

SCHULDEN IN GROTE EN KLEINE GEMEENTEN

INLEIDING | EEN

In februari 2013 verschijnt een column van mijn hand in het tijdschrift Openbaar Bestuur.¹ In het regeerakkoord wordt gesproken van een toekomst waarin alleen gemeenten bestaan van 100.000 inwoners en groter. Want: "een grote decentralisatie van taken en bevoegdheden vergt medeoverheden die op een passende schaal zijn georganiseerd."² In 2010 had het COELO al eens becijferd dat schaalvergroting niets oplevert.³

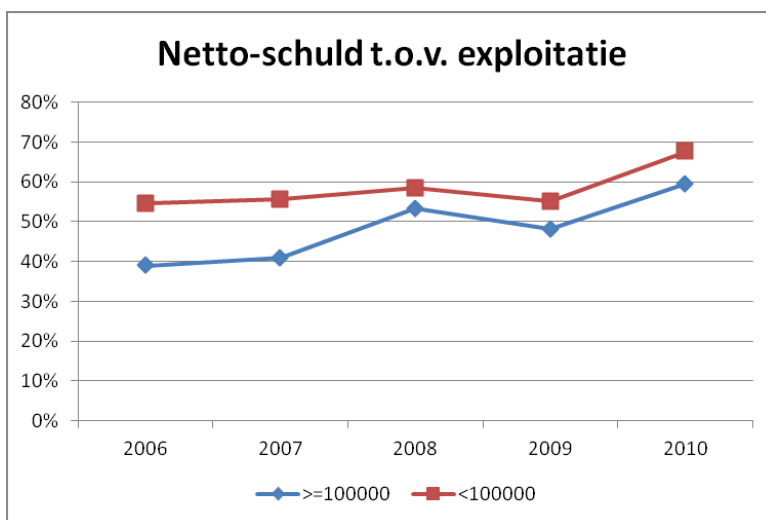
Hoe zit het met gemeenteschulden en gemeentegrootte? Wat is een "passende schaal"?

100.000 | TWEE

Laten we eerst uitgaan van de genoemde 100.000 als passende schaal. Hoe verdelen schulden zich over gemeenten?

Waaruit bestaat gemeenteschuld? In mijn boek "De Staat van het Lokaal Bestuur" heb ik een aantal definities vergeleken.⁴ Voor vergelijking van gemeenten is de netto schuld ten opzichte van de exploitatie geschikt, zoals gedefinieerd en jaarlijks in overzicht gepubliceerd door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.⁵ Netto schuld wordt gevormd door de totale vaste schuld (onderhandse leningen van binnenlandse financiële instellingen plus overige vaste schuld) plus totale vlottende passiva (korte schuld en overlopende passiva) minus langlopende uitzettingen minus de financiële vlottende activa (kortlopende vorderingen en uitzettingen, liquide middelen (kas, bank en giro) en overlopende activa). De gemeentelijke exploitatie is het "gemeente-inkomen", het totaal van de gemeentelijke functies voor bestemming.

We kunnen nu de schuldquote berekenen van de 100.000+-gemeenten (blauw), en de overige gemeenten (rood), door alle schulden op te tellen en te delen door de gezamenlijke exploitatie (gewogen gemiddelde):

Inderdaad, 100.000+-gemeenten presteren beter als het om netto schulden gaat. Al presteerden ze in 2006 beter dan in 2010.

Is 100.000 dan een passende schaal? Of wordt door de opgelegde maatvoering van 100.000 het beeld vertroebeld?

BIG IS BEAUTIFUL | DRIE

Haagse en randstedelijke beleidsmakers hebben niet altijd een goed beeld van de indeling van Nederland. Hoeveel gemeenten zijn eigenlijk groter dan 100.000?

¹ Uitgeverij Kluwer, http://shop.kluwer.nl/vakbladen_products/openbaar-bestuur/prod00014484.html

² Regeerakkoord "Bruggen Slaan", www.rijksoverheid.nl/regering/regeerakkoord

³ (Allers 2010), zie voor een kopie www.coelo.nl/artikelen/esb%20schaalvergroting.pdf

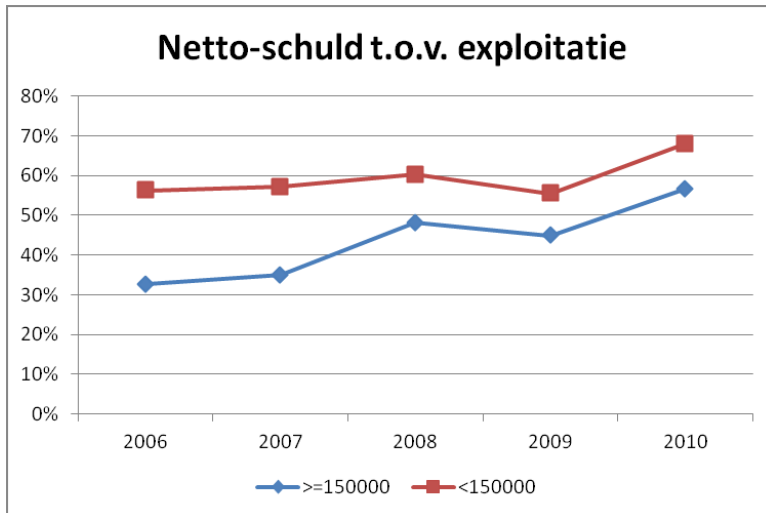
⁴ (Smits 2012)

⁵ Het laatst in mei 2012 in (VNG 2012)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
>=100000	22	22	25	25	25	27	27
<100000	413	403	418	415	405	391	388

Dat waren er dus maar 22 in 2006, 25 in 2010 en 27 in 2012.⁶ Beetje kleine sample om uitspraken over functioneren aan te ontlenen.

Want zo lusten we er nog wel een paar. Neem bijv. als ideale maat 150.000:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
>=150000	11	12	12	12	13	13	13
<150000	424	413	431	428	417	405	402

Die presteren namelijk nóg beter dan 100.000+-gemeenten. Er zijn er maar 13 van, maar de schuldquote is hoopgevend!

SMALL IS EVEN MORE BEAUTIFUL | VIER

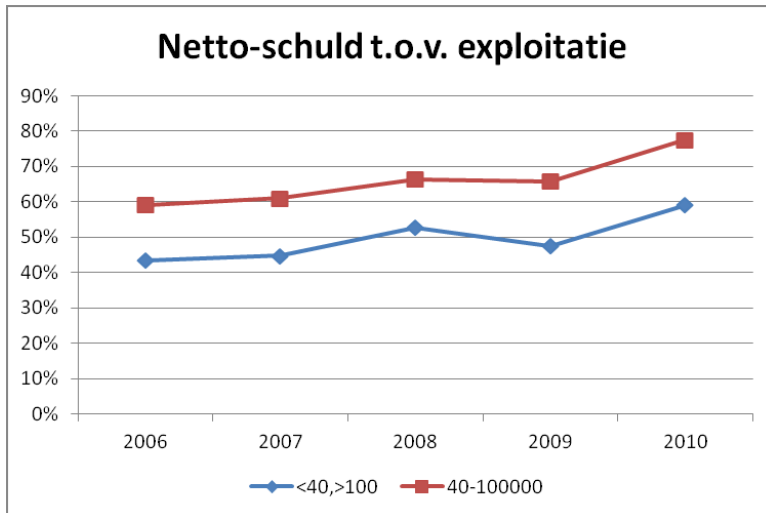
Laten we nu eens de gemeenten in categorieën verdelen, en per categorie de prestatie op de schuldquote berekenen:

	2006		2007		2008		2009		2010		2011	2012
	aantal	quote	aantal	quote	aantal	quote	aantal	quote	aantal	quote	aantal	aantal
<10.000	58	41,9%	50	40,2%	53	44,4%	52	40,3%	45	50,5%	39	37
10-20.000	142	42,2%	132	43,1%	135	41,5%	131	36,8%	125	50,0%	117	115
20-30.000	95	52,4%	98	51,8%	104	53,4%	105	47,8%	104	59,7%	104	105
30-40.000	48	60,6%	50	59,7%	51	61,2%	52	55,0%	51	66,5%	48	46
40-50.000	31	57,7%	32	64,5%	32	67,0%	31	68,7%	36	71,2%	37	39
50-60.000	17	60,9%	19	60,7%	20	68,0%	20	62,3%	20	77,7%	23	23
70-80.000	11	43,3%	11	47,5%	12	60,2%	12	63,4%	12	81,5%	11	11
80-100.000	11	72,6%	11	68,4%	11	69,5%	12	68,0%	12	81,3%	12	12
100-150.000	11	64,7%	10	66,9%	13	70,6%	13	57,9%	12	70,7%	14	14
>150.000	11	32,6%	12	35,1%	12	48,2%	12	45,0%	13	56,7%	13	13

Wat blijkt? De categorie 150.000+ doet het ontegenzeggelijk erg goed. De categorie 100.000-150.000 eigenlijk niet bijzonder goed.

⁶ Per eind van het jaar, zoals in de VNG-publicaties. Voor 2012 de voorlopige cijfers per eind november 2012. Alle cijfers in deze paper zijn van het CBS.

De categorie 40.000-100.000 maakt juist de meeste schulden. Onder 40.000 en boven 100.000 gaat beter:

Voor wie nu begint over de bouwcrisis: in mijn boek heb ik aangegeven dat een voorraad bouwgrond samenhangt met schulden, zowel in 2006 als in 2010. Mijn eigen gemeente, Lansingerland, is vooral door een gat in de hand op weg naar een record schuldquote. In 2006, voordat Lansingerland bestond, was de voorraad bouwgrond groter dan nu, en hadden de gemeenten Berkel en Rodenrijs, Bergschenhoek en Bleiswijk respectievelijk 20.856, 16.694, en 10.377 inwoners. Hun schulden maken deel uit van de blauwe lijn in bovenstaande afbeelding.

CONCLUSIE | VIJF

Als we in aanmerking nemen dat maar 27 van de 415 gemeenten uit november 2012 groter waren dan 100.000 inwoners, en maar 13 groter dan 150.000, valt een enorme herschikkingsoperatie te verwachten als het kabinet toe wil naar alleen 100.000+-gemeenten.

Als de passende schaal ligt onder 40.000 en boven 100.000, dan voldoen 330 gemeenten, of 80%, daar al aan. De schuldenmakers, tussen 40.000 en 100.000, moeten dan òf worden opgebroken, of doorgroeien naar de passende schaal.

LITERATUUR

- Allers, M.A. 2010. "Gemeentelijke schaalvergroting levert geen geld op". *Economisch-statistische berichten*, mei 28. <http://www.economie.nl/artikel/gemeentelijke-schaalvergroting-levert-geen-geld-op>.
- Smits, J.H.F. 2012. *De Staat van het Lokaal Bestuur en het Lot van Lansingerland*. Berkel en Rodenrijs: Boekenbent.com. <http://www.politiekactief.net/lotvanlansingerland/>.
- VNG. 2012. "Kengetallen schulden Nederlandse gemeenten per eind 2010". *Vereniging van Nederlandse Gemeenten*. <http://www.vng.nl/smartsite.dws?id=115913>.

Plus de weblinks in de voetnoten.

Advertentie

Nu te koop in alle boekwinkels en op internet: het boek van PolitiekActief.Net

De Staat van het Lokaal Bestuur en het Lot van Lansingerland

RTV Rijnmond: "Een kritisch boek over de gemeentefinanciën van deze fusiegemeente"

www.politiekactief.net/lotvanlansingerland/

Eind vorig jaar publiceerde ik het boek "De Staat van het Lokaal Bestuur" waarin vijf systeemproblemen aan de orde komen: gebrekkige rationaliteit van volksvertegenwoordigers en gebrekkige verantwoording van gevoerd beleid, acceptatie en in de hand werken van gevaarlijke situaties door de afwegingen van "bestuurlijke aanvaardbaarheid van de kans op een ramp" (VROM-rapport uit 2010), gecharmeerd zijn van allerlei inspraakprocedures leidend tot inspraakpoppenkast (advies VPRO-programma *De Slag om Nederland*: "ga niet in een klankbordgroep zitten"), integriteitsproblemen en bestuurlijke desinteresse en wildgroei van niet-democratische regioverbanden, en tenslotte financieel risicogedrag en gemeenteschulden.